

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان

خانم / آقای **انیمه سارا** پایان نامه **طراحی و تدوین بسته آموزشی** واحدی خود را با عنوان: **تأثیر ماری در شکل گیری هویت دین دختران نوجوان** در تاریخ **۱۳۹۷/۰۵/۰۵** ارائه کردند.

اعضای هیات داوران نسخه نهایی این پایان نامه را از نظر فرم و محتوا تایید کرده است و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه ارشد پیشنهاد می کنند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنمای	غزلت امانات میوه خانی	استادیار	
۲- استاد مشاور	سپهر صدری	دانشیار	
۳- استاد ناظر	محمد تقی رحمانی	استادیار	
۴- استاد ناظر	طوبی رحمانی	استادیار	
۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	طوبی رحمانی	استادیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

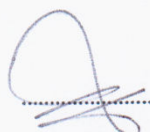
تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب...
مقطع...
مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:
تاریخ:

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته مطالعات زنان

است که در سال ۱۳۹۰ در دانشکده علوم انسانی

دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی، سرکار خانم/جناب آقای، دکتر عزت السادات میرخانی مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر سهیلا صادقی فسایی و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب انیم سارانی دانشجوی رشته مطالعات زنان مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: انیم سارانی

تاریخ و امضا: ۹۶/۱۳/۱

دانشکده: علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته: مطالعات زنان - حقوق زن در اسلام

تاثیر مادری در شکل گیری هویت دینی دختران نوجوان

انسیه ساداتی

استاد راهنما:

دکتر عزت السادات میرخانی

استاد مشاور:

دکتر سهیلا صادقی فسایی

بهمن ماه ۹۰

تقدیر و تشکر

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ (بقره/۱۵۲).

پروردگارا! تو را سپاس می گویم که به من آموختی، توانم دادی و امید راهم بودی.

سپاس فراوان از گروه مطالعات زنان دانشگاه تربیت مدرس و اساتید محترم راهنما و مشاور به ویژه خانم دکتر عزت السادات میرخانی که با دلسوزی، گشاده رویی و دقت نظر در تمامی مراحل رهنمود های ارزنده ای ارائه نمودند .

همچنین سپاسگزار تمام کسانی هستم که به من آموختند و در زندگی ام نقش موثری داشتند. از ایزد توانا برای تمامی آن ها سلامت و بهروزی خواستارم.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ غِنَايَ فِي نَفْسِي وَ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَ الْإِخْلَاصَ فِي عَمَلِي وَ النُّورَ فِي بَصَرِي وَ
الْبَصِيرَةَ فِي دِينِي...

چکیده:

گسترده‌گی ارتباطات جهانی در دنیای معاصر نوجوان را در معرض اطلاعات و مخاطرات فراوانی قرار داده است؛ بدون شک، تقویت بنیان‌های فکری، معنوی و اخلاقی نوجوان در جامعه دینی موجب مصونیت و هدایت وی به سوی بهترین راه خواهد شد.

نقش بنیادین مادر در خانواده و جایگاه ریشه‌ای و کلیدی او در عرصه‌های سه‌گانه «وراثت، تربیت و فرهنگ» ضرورت پرداختن به شکل‌گیری هویت دینی دختران نوجوان را دوچندان می‌سازد چرا که یکی از اساسی‌ترین نقش‌هایی را که آنان باید طی فرایند جامعه‌پذیری، خود را برای ایفای صحیح آن مهیا سازند، نقش موثر مادری است. بدون تردید دختر نوجوانی که خود از بنیان‌های تربیت غنی دینی بی‌بهره است، در انتقال ارزش‌های دینی و مذهبی به فرزند خود موفق نخواهد بود و پیامد چنین امری تاثیرگذاری بر بنیان‌های هویت دینی نسل آینده جامعه خواهد بود.

ازمنظر روش‌شناسی، بخشی از این پژوهش مبتنی برتحلیل محتوی و واکاوی متون دینی است و بخشی دیگر به شیوه کیفی و بر اساس مصاحبه‌های عمیق انجام‌گرفته است.

نتایج نشان داد که در نظام تربیتی اسلام مادر به عنوان عنصر مشترک در عرصه‌های سه‌گانه «وراثت، تربیت، فرهنگ» نقش موثری در درونی‌سازی ارزش‌های معنوی و جهت‌دهی به هویت اصیل دینی در دختران نوجوان دارد، این امر در سنخ‌شناسی مادران، در بخش کیفی پژوهش، نیز بر اساس مقولات استخراج‌شده از مصاحبه‌های عمیق با مادران مورد تایید قرار گرفت.

کلمات کلیدی:

نقش مادر، هویت دینی، وراثت، تربیت، فرهنگ، دختران نوجوان، پژوهش کیفی.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱. فصل اول - مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۲	مقدمه	۱-۱
۳	طرح مسئله	۲-۱
۴	اهمیت و ضرورت موضوع	۳-۱
۵	هدف تحقیق	۴-۱
۶	سوالات تحقیق	۵-۱
۶	پیشینه تحقیق	۶-۱
۱۱	مواد و روش انجام تحقیق	۷-۱
۱۲	جنبه جدید بودن و نوآوری	۸-۱

۲. فصل دوم : مبادی تحقیق

۱-۲ واژه شناسی

۱۴	معنای لغوی و اصطلاحی هویت	۱-۱-۲
۱۷	معنای لغوی و اصطلاحی شخصیت	۲-۱-۲
۱۹	معنای لغوی و اصطلاحی نوجوان	۳-۱-۲
۲۱	معنای لغوی و اصطلاحی مادر	۴-۱-۲
۲۳	معنای لغوی و اصطلاحی وراثت	۵-۱-۲
۲۴	معنای لغوی و اصطلاحی تربیت	۶-۱-۲
۲۵	معنای لغوی و اصطلاحی فرهنگ	۷-۱-۲

۲-۲ بررسی تاریخی جایگاه مادری

۲۷	تاریخچه مادری	۱-۲-۲
۲۸	دوران مادر سالاری	۱-۱-۲-۲
۳۲	دوران مادر سالاری در ایران	۲-۱-۲-۲

- ۳۳ ----- پیکرک های الهه مادر نماد اهمیت مادری ۳-۱-۲-۲
- ۳۵ ----- جمع بندی و نتیجه گیری ۴-۱-۲-۲
- ۳۶ ----- مادری در ادیان پیش از اسلام ۲-۲-۲
- ۳۶ ----- مادری در دین ابراهیم خلیل ۱-۲-۲-۲
- ۳۷ ----- مادری در عهدین ۲-۲-۲-۲
- ۴۰ ----- جمع بندی و نتیجه گیری ۳-۲-۲

۳-۲ مادری در اندیشه دینی

- ۴۰ ----- مادری و مقاصد شریعت ۱-۳-۲
- ۴۲ ----- فلسفه مادری در اندیشه دینی ۲-۳-۲
- ۴۵ ----- اصول حاکم بر مادری در نظام قانون گذاری اسلام ۳-۳-۲
- ۴۵ ----- اصول کرامت زن و مادری ۱-۳-۳-۲
- ۴۶ ----- اصل محبت و مادری ۲-۳-۳-۲
- ۴۷ ----- اصل طهارت و مادری ۳-۳-۳-۲
- ۴۸ ----- اصل تناسب و عدالت در حیطة مادری ۴-۳-۳-۲
- ۴۸ ----- اصل حمایت از رسالت مادری ۵-۳-۳-۲
- ۴۹ ----- چالش های مادری در دوران معاصر ۴-۳-۲
- ۵۴ ----- جمع بندی و نتیجه گیری ۵-۳-۲

۴-۲ تاریخچه هویت

- ۵۶ ----- تاریخچه هویت در علوم مختلف ۱-۴-۲
- ۵۸ ----- بررسی دیدگاه های مختلف در مورد تاریخچه هویت ۲-۴-۲
- ۶۰ ----- بررسی هویت یابی انسان در اندیشه دینی و غیردینی ۳-۴-۲
- ۶۱ ----- بررسی هویت یابی انسان در اندیشه دینی ۱-۳-۴-۲
- ۶۵ ----- اصول و مبانی اسلامی در هویت یابی اصیل انسانی ۱-۱-۳-۴-۲
- ۷۰ ----- بررسی هویت یابی انسان در اندیشه غیردینی ۲-۳-۴-۲
- ۷۳ ----- اصول و مبانی اومانسیم ۱-۲-۳-۴-۲
- ۷۸ ----- مقایسه هویت یابی انسان در اندیشه دینی و غیر دینی ۴-۴-۲

۳. فصل سوم: مبانی نظری شکل‌گیری هویت

۳-۱ نظریات روان‌شناسان در مورد شکل‌گیری هویت در انسان

- ۳-۱-۱-۱ هویت و شکل‌گیری هویت از دیدگاه اریکسون ----- ۸۱
- ۳-۱-۱-۲ نقد و بررسی نظریه اریکسون ----- ۸۴
- ۳-۱-۲ وضعیت‌های هویت از نظر جیمز مارسیا ----- ۸۵
- ۳-۱-۳ هویت از دیدگاه ویلیام گلاسر ----- ۸۷

۳-۲ نظریات جامعه‌شناسان در مورد هویت

- ۳-۲-۱ مفهوم خود از نظر جرج هربرت مید ----- ۸۸
- ۳-۲-۲ مفهوم «خود آینه‌سان» نظریه چارلز هورتون کولی ----- ۹۱
- ۳-۲-۳ نظریه هربرت بلومر ----- ۹۳
- ۳-۲-۴ رویکرد دیالکتیکی ریچارد جنکینز ----- ۹۴
- ۳-۲-۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ----- ۹۶

۳-۳ بررسی رویکرد‌های مختلف در مورد دوره نوجوانی

- ۳-۳-۱ جایگاه نوجوانی در نگاه روان‌شناسان ----- ۹۷
- ۳-۳-۲ نقش بلوغ در تحولات دوره نوجوانی ----- ۹۸
- ۳-۳-۳ جمع‌بندی ویژگی‌های نوجوانی از دیدگاه روان‌شناسی ----- ۱۰۰

۳-۴ نظریات روان‌شناسان در مورد نوجوانی

- ۳-۴-۱ نظریه زیستی تکاملی ----- ۱۰۲
- ۳-۴-۱-۱ نظریه زیستی تکاملی استنلی هال ----- ۱۰۲
- ۳-۴-۱-۲ نظریه زیستی تکاملی آرنولد گزل ----- ۱۰۲
- ۳-۴-۱-۳ ارزیابی و نقد نظریه‌های زیستی تکاملی ----- ۱۰۳
- ۳-۴-۲ نظریه تحلیلی روانی در رشد نوجوانی ----- ۱۰۴
- ۳-۴-۲-۱ نظریه تحلیلی روانی زیگموند فروید ----- ۱۰۴
- ۳-۴-۲-۲ ارزیابی و نقد نظریه فروید ----- ۱۰۵
- ۳-۴-۳ نظریه یادگیری اجتماعی ----- ۱۰۶
- ۳-۴-۳-۱ نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت باندورا ----- ۱۰۶
- ۳-۴-۳-۲ نظریه یادگیری اجتماعی دیوید ال‌کیند ----- ۱۰۷

- ۳-۳-۴-۳ ارزیابی و نقد نظریه یادگیری اجتماعی ----- ۱۰۷
- ۳-۴-۳ نظریه رشد شناختی ----- ۱۰۹
- ۳-۴-۴-۳ نظریه رشد شناختی ژان پیاژه ----- ۱۰۹
- ۳-۴-۴-۲ ارزیابی و نقد نظریه رشد شناختی پیاژه ----- ۱۱۰

۳-۵ جایگاه نوجوانی در دیدگاه جامعه شناسی

- ۳-۵-۱ نظریه جوانی در دیدگاه کارکردگرایی ----- ۱۱۴
- ۳-۵-۱-۱ ارزیابی و نقد ----- ۱۱۴
- ۳-۵-۲ نظریه جوانی به مثابه یک مقوله اجتماعی ----- ۱۱۵
- ۳-۵-۲-۱ ارزیابی و نقد ----- ۱۱۶
- ۳-۵-۳ ویژگی های نوجوان در دیدگاه اسلام ----- ۱۱۶
- ۳-۵-۳-۱ تربیت پذیری و مستعد بودن نوجوان ----- ۱۱۶
- ۳-۵-۳-۲ معنویت گرایی ----- ۱۱۷
- ۳-۵-۳-۳ رقت قلب و انعطاف پذیری جوان ----- ۱۱۸
- ۳-۵-۳-۴ جوانی دوره قوت جسمی و نیرومندی ----- ۱۱۸
- ۳-۵-۳-۵ جوانی و آشفتگی های روانی ----- ۱۱۹
- ۳-۶ جمع بندی و نتیجه گیری ----- ۱۱۹

۴. فصل چهارم: عوامل کلان سازنده هویت در اندیشه دینی

۴-۱ عوامل کلان سازنده هویت دینی (وراثت، تربیت، فرهنگ)

- ۴-۱-۱ نقش وراثت در شکل دهی به هویت دینی ----- ۱۲۳
- ۴-۱-۱-۱ سهم مادر در وراثت ----- ۱۲۴
- ۴-۱-۱-۱-۱ طهارت و پاکی مادر موثرترین عامل در وراثت ----- ۱۲۵
- ۴-۱-۱-۱-۲ طهارت و پاکی مادر و سلامت نسل ----- ۱۲۵
- ۴-۱-۱-۱-۳ تعامل وراثت و طهارت در قرآن ----- ۱۲۷
- ۴-۱-۱-۱-۴ الگوهای قرآنی در طهارت و پاکدامنی ----- ۱۲۹
- ۴-۱-۱-۱-۵ آثار و پیامدهای معنوی طهارت ----- ۱۲۹

- ۱۳۰ ----- بررسی تاثیرات دوران حمل در متون دینی ۲-۱-۱-۴
- ۱۳۲ ----- بررسی تاثیرات دوران شیردهی در متون دینی ۳-۱-۱-۴
- ۱۳۳ ----- جمع بندی و نتیجه گیری ۴-۱-۱-۴

- ۱۳۳ ----- **۲-۱-۴ بررسی عامل تربیت در شکل دهی به هویت دینی**
- ۱۳۴ ----- ۱-۲-۱-۴ اقسام تربیت و تاثیر آن در نهادینه سازی عبودیت
- ۱۳۶ ----- ۲-۲-۱-۴ تربیت دینی و هویت بخشی تدریجی به بلوغ عقلی
- ۱۳۸ ----- ۳-۲-۱-۴ نگاهی به مسئولیت والدین در تربیت در آیات قرآن
- ۱۴۰ ----- ۴-۲-۱-۴ مسئولیت والدین در امر تربیت در روایات
- ۱۴۳ ----- ۵-۲-۱-۴ سهم مادر در تربیت
- ۱۴۳ ----- ۱-۵-۲-۱-۴ مادری و تربیت در قرآن
- ۱۴۴ ----- ۲-۵-۲-۱-۴ مادری و تربیت در روایات
- ۱۴۵ ----- ۶-۲-۱-۴ بررسی جایگاه دختران در اسلام
- ۱۴۵ ----- ۱-۶-۲-۱-۴ حکمت خداوند در خلقت دختران
- ۱۴۶ ----- ۲-۶-۲-۱-۴ نفی فرهنگ جاهلی و اهمیت دختر داری در اسلام
- ۱۴۷ ----- ۳-۶-۲-۱-۴ دختران خاستگاه نزول برکات در خانواده
- ۱۴۹ ----- ۴-۶-۲-۱-۴ اهمیت ویژه تربیت دختران
- ۱۵۲ ----- ۷-۲-۱-۴ جمع بندی و نتیجه گیری

- ۱۵۳ ----- **۳-۱-۴ بررسی عامل فرهنگ در شکل دهی به هویت دینی**
- ۱۵۵ ----- ۱-۳-۱-۴ مدرنیته و چالش های پیش روی روابط مادران و دختران
- ۱۵۸ ----- ۲-۳-۱-۴ نقش رسانه های جمعی در فرهنگ سازی دینی
- ۱۶۳ ----- ۳-۳-۱-۴ نقش خانواده در فرهنگ سازی دینی و شکال دهی به هویت دینی نوجوان
- ۱۶۳ ----- ۴-۳-۱-۴ سهم مادر در فرهنگ سازی دینی در خانواده

۲-۴ اقسام خانواده در قرآن کریم

- ۱۶۶ ----- ۱-۲-۴ خانواده متکامل: (پدر و مادر هر دو ارزش مدار)
- ۱۶۸ ----- ۲-۲-۴ خانواده مادر ارزش مدار-پدر ضد ارزش
- ۱۶۹ ----- ۳-۲-۴ خانواده پدر ارزش مدار-مادر ضد ارزش
- ۱۷۰ ----- ۴-۲-۴ خانواده (پدر ضد ارزش-مادر ضد ارزش)
- ۱۷۱ ----- ۵-۲-۴ جمع بندی و نتیجه گیری

۵. فصل پنجم - بررسی تاثیر مادری با روش تحقیق کیفی

۱۷۶	روش تحقیق کیفی	۱-۵
۱۷۷	منطق تحقیق	۲-۵
۱۷۷	روش نمونه گیری و حجم نمونه	۳-۵
۱۷۸	نحوه جمع آوری داده ها	۴-۵
۱۷۹	تحلیل داده ها	۵-۵
۱۷۹	داده های توصیفی	۱-۵-۵
۱۸۱	داده های تحلیلی	۲-۵-۵
۱۸۲	سنخ شناسی مادران، بر اساس ملاک های سه گانه (مذهبی - سنتی - مدرن)	۳-۵-۵
۱۸۵	توصیف سنخ شناسی مادران بر اساس متغیرهای زمینه ای	۴-۵-۵
۱۸۷	بررسی مقولات به دست آمده حول متغیر وابسته: (هویت دینی دختران نوجوان)	۵-۵-۵
۱۹۳	بررسی مقولات به دست آمده حول سوالات راهنمای مصاحبه	۶-۵-۵
۲۰۳	بحث و نتیجه گیری	۶-۵

۶. فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۲۰۷	نتیجه گیری	۱-۶
۲۰۹	پیشنهادات	۲-۶
۲۱۰	فهرست منابع	

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۳۳	۴-۱ اهمیت وراثت و ابعاد آن در محتوای متون دینی
۱۵۳	۴-۲ اهمیت بعد تربیتی مادری در محتوای متون دینی
۱۸۳	۵-۶ ملاک های متمایز کننده مادران «مذهبی اعتقادی»
۱۸۴	۵-۷ ملاک های متمایز کننده مادران «مذهبی سنتی»
۱۸۴	۵-۸ ملاک های متمایز کننده مادران «مذهبی مدرن»
۱۸۸	۵-۱۳ مقولات مربوط به هویت دینی

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۵۴	۲-۱ آراء فمینیست ها در مورد مادری
۱۶۵	۴-۳ تاثیر مادری بر عوامل سه گانه (وراثت ، تربیت ، فرهنگ)
۱۷۹	۵-۱ وضعیت اشتغال مشارکت کنندگان
۱۸۰	۵-۲ وضعیت تحصیلات مشارکت کنندگان
۱۸۰	۵-۳ محدوده محل زندگی مشارکت کنندگان
۱۸۱	۵-۴ نوع محل سکونت مشارکت کنندگان
۱۸۱	۵-۵ میزان در آمد خانوار مشارکت کنندگان
۱۸۵	۵-۹ مقایسه سنخ های مادران با توجه به متغیر وضعیت اشتغال
۱۸۶	۵-۱۱ مقایسه سنخ های مادران با توجه به متغیر سطح تحصیلات
۱۸۷	۵-۱۲ مقایسه سنخ های مادران با توجه به متغیر طبقه اقتصادی

مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۱-۱ مقدمه

آفرینش انسان به گونه ای بوده است که به طور فطری، میل و گرایش درونی به سوی پروردگار و پرستش او داشته است. «هویت دینی» انسان ریشه در فطرت او دارد و به دلیل ماهیت و محتوای غنی آن، مهمترین بعد هویت است.

اندیشمندان علوم مختلف با رویکردهای گوناگون به موضوع هویت پرداخته اند و عوامل موثر در شکل گیری هویت را از جنبه های فردی و اجتماعی مورد بررسی و تحلیل قرار داده اند.

در اندیشه اسلامی انسان از چند نوع حیات برخوردار است. (حیات جسمانی و نباتی، حیات حیوانی و حیات انسانی) بی تردید، زمینه سازی جهت رشد و سلامت هر مرحله از حیات در تکامل مادی و معنوی انسان موثر است. بنابراین، مقوله حیات که شکل گیری هویت در آن محقق می گردد از مراتبی برخوردار است که باید زمینه های شکوفایی و باروری در آن فراهم گردد. پس همراه با باروری جسمانی جنین، باروری و تکامل روانی، معنوی، اخلاقی و انسانی نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

حیات انسانی درون مادر شکل می گیرد، بر همین اساس در فرهنگ توحیدی آمده است: «السعيد سعيد في بطن امه و الشقى شقى في بطن امه» بنابر این توان قابلی و رسالت فاعلی او مهمترین عنصر تعیین کننده هویت انسانی در فرزندان است و این عمل مهمترین کار در طبیعت و مهمترین نقش در شریعت است. زیرا توسعه نفوس انسانی بر مبنای اصول و قواعد صحیح حیات و زندگی منوط به شاکله هویت یابی انسان است؛ که این مهم با نقش مادر گره خورده است.

از دیگر سو بررسی ، کشف و تاثیر سهم مادر در هر یک از عوامل «وراثت، تربیت، فرهنگ» براساس مستندات دینی و متون روایی ، دارای اهمیت است چراکه آگاهی مادران از نقش بنیادین خود به عنوان عنصری قطعی در وراثت، تربیت و فرهنگ سازی، در ارتقاء فرهنگ مادری کردن و عملی کردن الگوهای نظری ارائه شده از سوی دیدگاه اسلام ،افزایش انگیزه های معنوی مادران و شکل گیری هویت دینی دختران ،که مادران آینده جامعه خواهند بود موثر خواهد بود.

با انجام مطالعه کیفی و سنخ شناسی مادران در جامعه، ارتباط شیوه های مادری کردن و شکل گیری هویت دینی دختران نوجوان در قالب مقولات بدست آمده از محتوای مصاحبه های عمیق با مادران به شکل کامل تری نمایان می گردد.

۲-۱ طرح مسئله

«هویت» مفهومی پیچیده و چند بعدی است که عوامل گوناگونی در شکل گیری آن نقش دارند؛ پرداختن به جنبه های گوناگون مسئله هویت از موضوعات مهم و اساسی مورد توجه اندیشمندان در عصر جدید است.

قرن ۲۱ قرن ارتباطات جهانی است که در نتیجه آن تغییرات و تحولات سریعی در همه جوامع پدیدار شده است. جامعه ما، جامعه ای در حال گذار است. بنابراین علاوه بر برخورداری از این تغییرات به علت همین ویژگی خود بیشتر و سریع تر تحت تاثیر این تحولات قرار گرفته است. پیامد چنین وضعیتی تاثیر گذاری روی نسل نوجوان و در نتیجه تاثیر گذاری بر فرایند هویت یابی آنان است.

امروزه، رسانه ها بخشی جدایی ناپذیر از زندگی نوجوان شده اند و فن آوری جدید با در اختیار گرفتن کم ترین هزینه ها، بیشترین کاربردها و آخرین اطلاعات را در همه حوزه ها در اختیار نوجوان قرار می دهند و بخش عظیمی از جامعه پذیری آنها از طریق رسانه ها انجام می شود. با این حال ، تقویت بنیان های فکری و اخلاقی نوجوان ، قدرت لازم، برای تحلیل و تفسیر منطقی و عقلانی را به او خواهد داد. در چنین حالتی نوجوان از رسانه ها به عنوان ابزاری برای دست یابی به تعالی بهره خواهد جست.

در اندیشه دینی رسیدن به تکامل روحی، انسانی و اخلاقی، هدف غایی زندگی است، بنابراین همه چیز باید در راستای این هدف قرار گیرد و از آن جا که انسان باید برای کسب آگاهی و افزایش دانش و بصیرت خویش بکوشد؛ رسانه های ارتباطی و اطلاع رسانی باید در این زمینه کارکردی سازنده و مفید داشته باشند. آن گونه که منطبق قرآن به ما می آموزد «يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ» (زمر/۱۸)

بنابراین درست است که رسانه ها به عنوان ابزار شناخت داده های زیادی را به نوجوان منتقل می کنند اما نوجوانی که مزین به تربیت الهی است، این داده ها را به مدد عقل و آموزه های دینی پردازش می کند و سپس آنچه را سود مند است در جهت رشد و تعالی خویش مورد استفاده قرار می دهد و آنچه را که زیان آور است رها می سازد. در واقع تقویت بنیان های مذهبی در نوجوان موجب مصونیت وی خواهد شد، در چنین حالتی او می تواند بر اساس مفاهیم ذهنی اش به انسجام فکری دست یابد و از سرگردانی رهایی یابد.

در «شکل گیری هویت» انسانها عوامل گوناگونی چون، خانواده، فرهنگ، رسانه، آموزش و پرورش و... نقش دارند، که در میان آن ها خانواده از اساسی ترین عوامل سازنده هویت است، در میان اعضای خانواده بررسی نقش بنیادین مادر در عرصه های وراثت، تربیت و فرهنگ، به خوبی نمایانگر نقش کلیدی و اساسی مادر در فرایند شکل گیری هویت خواهد بود.

با توجه به اهمیت دوره نوجوانی در شکل گیری هویت و نیز اهمیت هویت دینی در جهت دهی و معنا بخشی صحیح به زندگی انسان، و همچنین تکریم و هویت بخشی متفاوت دختران در ساختار تربیتی اسلام در این پژوهش به هویت دینی دختران نوجوانان پرداخته خواهد شد.

۳-۱ اهمیت و ضرورت موضوع

تاکید بر نقش بنیادین مادر در خانواده از میان عوامل گوناگون سازنده هویت، ضرورت و اهمیت پرداختن به شکل گیری هویت دینی دختران نوجوان را دو چندان می سازد چرا که اولاً: دختران نوجوان مادران فردای جامعه خواهند بود و یکی از اساسی ترین نقش هایی را که باید طی فرایند

جامعه پذیری با آن آشنا شده و خود را برای ایفای صحیح آن مهیا سازند، نقش موثر مادری است؛ و ثانیاً نقش اثر گذار و تعیین کننده نوجوانان در آینده جامعه به ویژه در انتقال ارزشها و فرهنگ به نسل آینده موجب می شود که پرداختن به هویت دینی دختران نوجوان اهمیت ویژه ای یابد، زیرا دختر نوجوانی که خود از بنیان های تربیت غنی دینی بی بهره است قطعاً در انتقال ارزشهای دینی و مذهبی به فرزند خود موفق نخواهد بود و پیامد چنین امری تاثیر گذاری بر بنیان های هویت دینی نسل آینده جامعه خواهد بود.

بنابراین با رشد و گسترش ارتباطات در دنیای کنونی، تقویت بنیان های دینی در دختران نوجوان نه تنها موجب رشد و تعالی فردی و رهایی آنان از سرگردانی های این دوره خواهد گشت بلکه موجب تضمین و تقویت ارزش های دینی نسل آینده جامعه نیز خواهد گردید، بدیهی است در صورتی که دختران نوجوان از غنای ارزش ها و تربیت دینی بی بهره باشند، نه تنها در انتخاب راه صحیح در زندگی شخصی خویش دچار مشکل خواهد گشت بلکه مهمتر از آن تربیت دینی و معنویت جامعه در نسل های آینده به واسطه نداشتن بنیان های محکم تربیتی در خانواده دچار آسیب و مخاطرات فراوان خواهد گردید.

۴-۱ هدف تحقیق

باتوجه به گستردگی و پیچیدگی های دنیای ارتباطات، امروزه نوجوانان در معرض پیام ها و نمادهای متعدد و گوناگون فرهنگی قرار دارند. ارائه راهکار هایی جهت تقویت بنیان های معنوی و دینی نوجوانان در خانواده مهمترین هدف این پژوهش است. بر این اساس در این پژوهش اهمیت نقش مادر با استناد به متون دینی در قالب نظری مورد بررسی قرار می گیرد و الگوی نظری اسلام در مورد نقش مادر در نهایت شیوه های عملی برای فعل مادری کردن ارائه می نماید، همچنین با مقایسه شیوه های مادری کردن، تاثیرات چگونگی عملکرد مادران در هویت یابی دختران و برقراری تعامل موثر میان مادران و دختران نوجوان مورد بحث و تحلیل قرار خواهد گرفت.